

י ה ו ד ה ב נ - ד ו ד ז " ל

בן בילה ודוד סוליר

נולד ב- 24.9.1905 - כ"ד באלול התרס"ה

נפטר בערב שבת ט"ז בתמוז תשמ"ח - 1.7.1988

חברנו יהודה, או כפי שקראו לו בחיבה הוריו, ליבל (יהודה-ליב) נולד בעיירה שאצק ע"י מינסק בירת רוסיה הלבנה למשפחה דתית-מסורתית. כמו שני אחיו למד גם הוא ב"חדר" ואחר כך בבית-הספר היהודי, עד כהן ז', ואז נסגרו וחוסלו כל בתי-הספר היהודיים בפקודת השלטון המהפכני.

מותו של אביו ביחד עם קשיי החיים והתלאות של ימי המלחמה והמהפכה הגדולה, מטילים את עול הפרנסה הכבד על אמו וארבעת ילדיה. יהודה הוא צעיר שורר וצמא דעת, קורא בשקיקה את כל הספרים שבספריה של העיירה אשר היתה ממוקמת בביתם ובה שמשה אחותו כספרנית. הוא לומד את תולדות היהודים מספריו של יוסף בן-מתתיהו ושל גרץ, מתפעל מן הרומנים של מאפו וממסותיו של בורוכוב והוא לומד ומבין, בניגוד להרבה צעירים יהודים בני גילו שנסחפו אחרי הסיסמאות של המהפכה הרוסית, שלא מכיוון זה תבוא הישועה, ופונה לתנועות הציוניות והחלוציות ומארגן עוד יהודים לסניפי "החלוץ" ו"החלוץ הצעיר".

ב- 1925 עבר להמשיך לימודיו לעיר מינסק ומשלב תוך כדי כך פעילות רצינית בסניף "החלוץ".

יום אחד - לאחר מאבקים (והלשנה) פושטים שוטרי ה"ג.פ.א." (המשטרה החשאית שקמה לק.ג.ב.) על הבית ואוסרים את יהודה ושאר חברי הועד. הם מואשמים בחתירות נגד המהפכה והמשטר.

יהודה מופרד מחבריו וחקירתו מתמשכת זמן רב. למרות החקירה הקשה הוא לא נשבר ולא מסגיר את שאר חבריו בתנועה. רק בדבר אחד הוא מודה (כמו שסיכם עם חבריו למקרה שיתפסו) שהוא חבר בתנועת "החלוץ" וכל שאיפתו לנסוע לארץ-ישראל, אך אין הוא מתנגד למהפכה ולמשטר ברוסיה.

בסופה של החקירה, נגזר דינו - גירוש והגליה לצפון אורל בירכתי סיביר. כאן באה (לפי החוברת בה סיכם את תולדות חייו בהיותו בן 80) רשימה ארוכה של כל המקומות הנוראים ובתי-הסוהר שבהם עבר עם שירת האסירים - הגולים, ברגל, בספינות נהר עלובות וברכבות עד הגיעם למקום גלותם.

יהודה מתאר את התלאות והסבל הרב, הקור הסיבירי של 50°C מתחת לאפס, רעב והשפלה, מגורים בחברת פושעים פליליים מסוכנים. למרבה מזלם של האסירים הפוליטיים התערבה בעניין אשתו של הסופר הנודע מקסים גורקי, והצליחה להמיר את הגלות בסיביר לגרוש מחוץ לגבולות ברית-המועצות.

לשמחתו של יהודה אין קץ, ולאחר שלוש שנות סבל בסיביר הוא מגיע לארץ ישראל ולגשר. כאן עבד בכל עבודה קשה. במפעל החשמל בנהריים ובפלוגות העבודה במחצבת מגדל-צדק, בבנין בתים בהר-הכרמל ובמפעל ים-המלח בסדום.

נפצע בראשו ממכת נבוט כשניסה לגרש רועים ערביים שפשטו עם עדריהם על שדותינו. היה מגוייס לכתת "שומרי המסילה" של רכבת העמק המפורסמת (במשטרה המנדטורית) ואחר כך כ"גפירי". ועם "גידוד הירדן" בהגנת העמק במלחמת השחרור.

(המשך בעמוד הבא)

בין כל הגיוסים והעשייה המרובה, בשא לאשה את אסתר. עד מהרה מתווספים למשפחה הקטנה ולחגית עוד אחות ואח - עדנה ויאיר. הזמן הולף... נדמה שסוף-סוף אפשר לרוות נחת מהילדים שגדלים, מתחתנים ומהנכדים שנולדים.

בגלל שמיעתו שנפגמת ברעש המסגריה, עובר יהודה לעבוד בכל-בו ואחר כך בארכיון. כתחביב בשעות הפנאי הוא עוסק ב"מפעל הספר" - כי הרי הספרים הם אהבתו הראשונה עוד מנעוריו.

בארכיון הוא משקיע את כל-כולו, החל מבניית המדפים ועד התרוצצות וחיפושים אחרי עלוני גשר ואשדות אשר הלכו לאיבוד במרוצת הזמן, ורק בארכיון הציוני בירושלים ישנם עותקים שמהם אפשר לצלם ולהעתיק.

הוא מארגן ומסדר הכל. בדיוקנות ובקפדנות שהיא תכונה חשובה בארכיון, אך אינה מקילה עליו ועל תלמידיו את לימוד המקצוע הזה - ארכיונאות.

הארכיון גדל ומתפתח, ויהודה נלחם ב"מימסד הקיבוצי" כדי שיכירו בחשיבות הארכיון - בהקצאת עזרה בכח-אדם, בחדר נוסף, ובתוספת מקום איחסון לחומר הרב שהצטבר.

שמיעתו שהלכה והתדרדרה, גרמה לו סבל רב, והקשתה עליו את התקשורת עם הסובבים אותו. כבר אינו הולך ואינו יכול להשתתף באסיפה, בהרצאה או במסיבה, שכה אהב. הרזיו והטלויזיה לא מצליחים לעבור את מכשול השמיעה - ויהודה מוכרח לדעת מה קורה בארץ ובעולם, ורק העיתונים יכולים לספק לו את המידע הזה.

הוא מתאמץ בכל כוחותיו להוכיח שהוא יכול לעבוד כמו פעם כשהיה צעיר... עד שעיף מן המלחמה שערך נגד הזקנה ותופעות הליווי שלה.

וכך הלך מאיתנו בערב שבת, שבע ימים ותלאות.

תמו מלחמותיך, נוחה בשלום על משכבך, יהודה.

עמליה דיין

יום הקבורה 3.7.1988
ל"ח בתמוז תשמ"ח